

dins Establiments, hi vaig veure un pòrtic en el davant, 1964.

Endemés la metamòrfosi també ha tingut lloc a les altres illes, amb la diferència que a l'altra Balear és en un pis (com ho hem vist també en el *Manyoc* mallorquí, i a les Pitiüses a la planta baixa: «Las casas --- constan de --- primer piso y desván (*porchu*)», Hernández Sanz (*Compendio de Geogr. de Menorca*, 66n.), i en el seu llibre menorquí l'Arxiduc Ll. Salvador tradueix *porchos* per «Dachböden» (II, 310). A Eivissa és «la peça gran d'una casa de pagès, avinent a la cuina, a on hi ha penjades les eines» (explica el *DAG.*, i ho veié Grieria *BDC XVIII*, 140); a l'illa menuda «La sala —*porxo*— es la primera estancia que se encuentra al entrar en la casa --- en ella se celebran --- las *mantances*, las *desfetes de dacs* (separación del grano de la mazorca del maíz) ---», JnCastelló (*Formentera*, p. 34).

Del cat. —com és fonèticament evident— ha de ser manllevat un arag. ant. *porche* a. 1375 i (*porge*) 1497 dins inv. de Serrano Sanz (*BRAE IV*, 346; IX, 267).

DERIV.: *Porxat*, *-xada*, té verament funció adjectiva: «D'Aramunt en la serra, del cim a prop, / al mig d'un bosc ombrívol, de faigs y d'olms, / en masia *porxada* del temps dels gots, / de pastors gran maynada manté Ricolf», MilàF (*ProsB*, v. 267); «al centre la *porxada* Plaça de l'Àngel», Sìnchez Gozalbo (*Bolangeria de Dimonis*, 33); substantivat un *porxat* en algun escr. Renaix. secundari (*DAG.*, *AlcM*) ha restat excepcional; però el substantiu *porxada* sí que és cosa consagrada, d'ençà que el registraren OPou (supra; el *DTO*. 1647, diferencia amb ell les dues accs. que assignava a *porxo* Busa-N.: «*porxada*, pública per a passejar» i «*porxada* o *golfa*: tectum», enfront de «*porxo* per a recullir les garbes: nubiliarium»).

Ve a ser el matís dels països tots: «Posar un realet de plata dins un carabassot i que el deixassin devall sa *porxada*», Camps Merc. (*Folkl. Menorquí II*, 111); «Guarda els infants que, baix de la *porxada*, / ab lo jònc valent juguen sens por», Llorente (*Llibret de Versos I*, 167); «Gallines de Marzà, descuidades feines, ¿què hi trobeu en les *porxades* de Garriguella que no ho tingueu a casa? --- si és un ingenu esperit d'ultracuidança lo que us mena a *porre* en la *porxada* del veí, beneïda sigui la vostra energia generosa ---», Coromines (*Les Gràcies de l'Empordà*, 55). Cf., en el vocabulari de la Casa, *BDC xx*, 176; a Bna. ja el 1809 (*DAG.*) i per als teixidors de tot el Princ., *BDC iv*, 137. *Porxer*. *Porxera*. *Porxet* [fi S. xv, Is. de Villena]. *Emporxar*; *emporxat*. Els cultimes *pòrtic* i *porticat*, no han tingut mai gens d'arrelament en català (ni en Lab.), per més que no escauria blasmar algun poeta que se n'hagi servit quan el vers li ho va manar.

CPT.: *Porxo-mort*.

APÈNDIX. *PERXE* [docs. del Matarranya Ss. XIV-XVII, princ. S. xv, StVicentF] que significa quasi el mateix que *porxo* (amb la reserva que en aquell a penes hi ha el sentit de lloc porticat, i hi pot ser secundari), sembla que hagi de ser una variant d'aquell, a despit de l'enorme obstacle fonètic de la vocal tònica.

Es tracta d'un problema etimològic i històric molt ardu, i havent-me'n ja ocupat en altres obres, i molt extensament en el *DECH* (PARQUE, IV, 408a39-409a24 i notes 7-12), res millor que començar reproduint el que allà vaig dir-ne (confronteu també el present article *PARRA*).

«Al costat de *PÀRRICU*, d'on el cat. *pàrrec*, és possible que vagi existir en el Sud i SE. de la Península una variant **PÀRRICE* o **PARCE* (cf. el tipus gall-lleonès *pár(ri)ga*, documentat des del S. x en *DECH IV*, 408a10-14). És ben concebible, en efecte, que aquest sigui l'ètimon del mossàrab *perxe* del P. Val. i SO. del Princ., i de l'andalús *perchel*. El cat. occid. i meridional *perxe* (-xi) 'cabana, barraca, cobert', 'golfe', és un mot d'ús general des del Sud del domini, en forma ininterrompuda, des del coll d'Almenara almenys² fins a la serralada central del Princ.: Tamarit de Llitera, Balaguer, Oliana, Solsona;³ en alguns pobles, amb extensió molt més petita (oït a Alfés, tocant a Lleida), arriba a designar una espècie de porxada amb voltes dins el poble, però en general es tracta d'un petit edifici rústic. En tenim ja testimonis c. 1400 en un dels volums inèdits dels Sermons de StVicentF⁴ [i en el Busa-N.: «*perxe* de fe: fenile» 1507].

És evident que no es pot separar d'això el mossàrab granadí *párbelle* (plural de *paríchil*), que junt amb una variant més arabitzada *bérchele* (pl. *baráchil*), recull *PAlc.* amb la definició «desván de casa» (ed. Lagarde, 200a27 i 28). El mot subsisteix avui en andalus en la forma *perchél*, per bé que a penes n'hi ha notícies fora de la toponímia, però en aquesta té representació freqüent: molt conegut sobretot *El Perchel* o *Los Percheles*, nom d'una barriada de la ciutat de Màlaga, barriada populatxera i marítima, però de rància fama;⁵ i que això no ve de cap cosa de mar, resulta evident si tenim en compte que el nom es repeteix fins al capdamunt de la Manxa i del Baix Aragó: *El Perchel*, terme de Vega del Codorno (partit de Cuenca), i *Perchel* agregat d'Arcos de Jalón (partit de Medinaceli).

Altrament, també se'n deurien trobar alguns testimonis vius en textos andalusos: casualment només me n'ha arribat un, d'escrit per un jesuïta expulsat de l'Amèrica sub-andina en els anys c.1770, quasi anònim però que devia ser nat a Andalusia, si bé envia la seva carta des de Roma a les autoritats del Tucuman, on recomana posar el «ganado ovejuno» a cobert de l'estació freda «fabricando unos grandes *percheles* o sea caserones campestres, cubiertos por los costados, y por la parte superior, sea con la paja, que allí se llama totora [‘espècie de boga’], o sea con carrizo o junquillo ---».⁶

Ara bé és evident que la pronúncia actual andalusa *perchél* va sortir de l'aràbiga vulgar *pérchele*, *pá-*, *bé-*, per la llei de l'accent hispanoàrab, si no és que el canvi es produís en sentit contrari, per ultracorrecció. En tot cas *pérchele* i *perçél* tot és u. I no és menys indubtable que això és inseparable del mossarabisme català, del qual pot ser un mer diminutiu mossàrab en *-el(l)* = cat. *-ell*, cast. *-illo*, ll. *-ellum*. Per explicar el